№ 8 Ausgabe A.

HOMAN

Biełaruskaja Wilenskaja czasopiś

wychodzić dwa razy u tydzień: u aŭtorki i piatnicy.

Adres redakcii: Wilnia, Zawalnaja 7.
Adres administracii i ekspedycii: M. Stefanskaja 23.

Cena s pierasyłkaj i dastaŭkaj da chaty.

na 1 hod—4 m. 80 fen., na ½ hodu—2 m. 40 fen., na 3 miesiacy — 1 m. 20 f., na 1 mies. — 40 f.

Cena Abwiestak·

na 4-aj staranie za radok drobnymi literam —25 fen.; drobnyje abwiestki pa 5 fen. za słowa. Abwiestki ab śmierci—60 fen. za ilniejku drobn. drukam.

№ 8 (204) Hod III. Wilnia. 25 studnia 1918 h. Cena 5 fen. (3 kap.)

24 studnia.

Zachodni teatr.

Pry pawialičenaj raźwiedcy naša piechota ŭ roznych miascoch uziała pałonnych. La čyhunki Biesinge-Staden uziata 6 kulemiotaŭ.

ŠTOKHOLM. „Правда„ nakazywaje, što miž Bresno i Klewaniu na paŭnoč ad Naronny idzie wialikaja bitwa miž ukrainskimi i balšewickimi wajskami. Bitwa heta ciahniecca try dni. Z abodwych bakoŭ užyta šmat artyleryi, dziela hetaha straty z abodwych bakoŭ wialikije. Nia hledziučy na zahad Krylenki na froncie Horyni s pazicii adychodziać wialikije atrady balšewikoŭ, dziela hetaha pałažeńnie balšewikoŭ na Wałyni što raz horšaje. Ukraina pazwalaje prachodzić praz swaju ziamlu, ale damahajecca, kab addawali artyleryju.

PIECIERBURH. Awksientjew apublikawaŭ adkrytaje piśmo Leninu, ŭ katorym miž inšym każe:

„Pad toj čas, jak strašenny hoład šyrycca ŭ Rasiei, i na wulicach Pieciarburha ludzi mruć ad hoładu, rada narodnych kamisaraŭ razbiwaje hołas Rasiei, zaciahiwaje pierehawory z Ukrainaj i rychtujecca da wajny z Rumynijej. U siaradzinie lutaha sčeznuć apošnije zapasy, i Rasieja apynicca pierad strašenaj niebaspiekaj. Jadyny ratunak — chutčejšy mir, zhoda z Ukrainaj i odpusk da chat sielan“.

U nacy z 18 na 19 adbylisia nowyje ciažkije hrabiežstwy ŭ damoch i pałacach. Asabliwa paciarpieŭ Ermitaž i publičnaja biblioteka.

ŠTOKHOLM. U Kijeŭ chłynuła ciapier s frontu massa hałodnych sałdataŭ. Charkoŭ padobien ciapier da wajennaho taboru. Hrabiežstwy i bitwy na wulicach zdarajucca kožyn dzień.

LONDON. U toj paniadziełak anhlickaje ministerstwo sazwało ekstronuju karonnuju radu kab absudzić zdareńnia ŭ Pieciarburzi, ad katorych cerpiać interesy anhlickich paddanych.

DUBLIN. Partyja sin-fejneroŭ manicca addać na ŭsienarodnaje hałasawańnie pytańnie ab niezaležnaści ich staronki. Irlandzki narod choče zwiarnucca da ŭsich narodaŭ Europy, kab pry ustanoŭleńni nowaha ładu baćkaŭščyna jaho była by niezaležnaj dzieržawaj.

BERLIN. 24.I. Učora ŭ wiečary a poł. 6 h. u kanclera sabralisia hałowy Rejchstagu. Kiulman zdaŭ im padrobna sprawu ab rezultatach pierehaworaŭ ŭ Brest-Litoŭsku. Zasiedańnie trywało da 8 hadz. wiečera. Siahońnia a 2 h. 30 m. paabiedzi zbiarecca ŭ Rejchstagu sajuznaja rada ŭ poŭnym składzie.

WIENA. 24.I. Učora adbylisia ważnyje narady ab zahraničnych sprawach. Premjer-minister Wekerle i hraf Tiša adbyli doŭhuju naradu z hrafam Černinym i paśla ŭsie razam pajšli da impieratara.

BERN. U Lionie i Sen-Etjen 16 studnia byli rewalucyjnyje razruchi. Spačatku heta byŭ zabastowačny ruch, katory skora pryniaŭ palityčny charakter. Bastujučyje išli pa wulicach i damahalisia miru. U Lionie byli krywawyje styčki pierad rytušaj, pry hetym ludzi damahalisia tannaj jadominy.

PARYŽ. „Echo de Paris“ nakazuje, što ŭ parlamenci uzrastaje opozycija suproć Klemanso. Haława jaje — Penlewe.

ROTTERDAM. „Manchester Guardian“ piše što na konferencii premjer-ministraŭ u Paryžy buduć razhledać wajennyje mety.

PIECIARBURH. Ukrainski sekretaryat zaŭładaŭ kijeŭskaj drukarniaj i drukuje tam papierowyje hrošy. U Kijewie ładzicca ukrainski hasudarstwienny bank. Ukrainski wajenny minister Petlura, padaŭsia u adstaŭku.

Biełaruskaja Konferencija.

Siahońnia, 25 studnia, ŭ adwiečnej stalicy našaha kraju, Wilni, adkrywajecca Biełaruskaja Konferencija.

Na hety bok frontu Biełaruskaja Konferencija stanowić pieršaje syrejšaje wystupleńnie biełarusaŭ. Na Konferenciju zjechalisia predstaŭniki Biełaruskaha Narodu z usiaho biełaruskaha abšaru okupacii ŭ takim čyśle, jakoje pry sučasnych warunkach žyćcia ŭ našym kraju akazałosia mahčymym. I na dolu ich wypało zrabić pieršy krok na darozi da budawańnia budučyny Narodu i Kraju.

Pierad Biełaruskaj Konferencijej staić cełу ściah ważnych zadač jak palityčnych, tak i kulturna-nacyonalnych. Zjechaŭšyjesia z usich kancoŭ okupowanaj časci Biełarusi predstaŭniki narodu pieršy raz majuć mahčymaść abmienicca dumkami ab palityčnym pałažeńni i najbliežejšych zadačach biełarusaŭ i dać wyražeńnie biełaruskaj nacyonalnaj myśli. A prynimajučy pad uwahu, što ciapier ab doli narodaŭ prawamočny sudzić tolki sami narody, hetaje pieršaje wyjaŭleńnie woli biełarusaŭ budzie mieć asabliwuju wahu.

Druhaja ważnaja zadača Konferencii — heta utwareńnie biełaruskaha nacyonalnaha — predstaŭnictwa, katoraje prystupiło by da twareńnia asnoŭ budučyny kraju — da padhatoŭki orhanizacii budačaj najwyšejšaj narodnaj ułaści: ustanoŭčaha sejmu, wybranaha ŭsiemi žycharami Biełarusi i Litwy na šyrokich demokratyčnych asnowach, katory adzin tolki maje prawa skazać swajo wažkaje słowa ab nowym ładzie na našaj ziamli. Mała taho: hetkaje nacyonalnaje predstaŭnictwo da sazywu ustanoŭčaha sejmu pawinno uziać na siabie kirawańnie — ŭ mieru mahčymaści — usiemi biełaruskimi sprawami, baranić interesy Biełaruskaha Narodu, dabiwacca zabaspiečeńnia naležnaha biełarusam miejsca pry dzieržaŭnaj orhanizacii okupowanych biełaruska-litoŭskich ziamiel.

Užo hetyje dźwie sprawy prydajuć niezwyčajna ważnaje značeńnie Biełaruskaj Konferencii, nie kažučy ab čyślenych inšych pytańniach biełaruskaha nacyonalnaha žyćcia, jakije žduć daŭno swajej razwiazki. I my horača witajem zjechaŭšychsia predstaŭnikoŭ našaj ziamli i žyčym im sił i enerhii da wialikaj, ważnaj pracy, katoraja biazsporna adabjecca na dalejšym ustrojstwie budučyny Biełaruskaha Narodu.

Apawieščeńnie niezaležnaści Litwy.

Apawieščeńnie litoŭskaj dzieržaŭnaj rady ab addzieleńni Litwy ad Rasiei, ab katorym išła hutarka ŭ adkazie centralnych dzieržaŭ Rasiei z 28 śnieżnia 1917 h., pawodłuh litoŭskaha press-biuro ŭ Lozannie było hetkaje:

„Prynimajučy pad uwahu:

1) što Litwa ad XIII da kanca XVIII. st. była niezaležna;

2) što gwałtam pryłučenaja da Rasiei Litwa nikoli nie pierestawała dabiwacca niezaležnaści nawat z arużžem u rukach (1830—1863 i 1905);

3) što Litwa była strasenna uciskana i taptana carskim uradam 120 hadoŭ, paśla rewalucii także rewalucyjny urad nie zwiarnuŭ nijakaj uwahi na jaje damahańnia, chacia Litwa zrazu była na staranie nowaha uradu (deklaracija 4 krasawika 1917 h.);

4) što ŭ hety moment wialikšaja časć jaje zaniata niemcami i što Rasieja s pryčyny apošnich zdareńniaŭ nia može spoŭnić swaich pawinnaściej i abiecanak litoŭskamu narodu, katory, adnak, nia hledziačy na daznany praz sto hadoŭ ucisk, pa siahońniašni dzień nie pakinuŭ sumlenna spaŭniać swaje pawinnaści pierad rasiejskaj dzieržawaj, —

litoŭskaja dzieržaŭnaja rada, jak wierny zastupnik najwyšejšych interesaŭ Baćkaŭščyny, apawieščaje:

1) što litoŭski narod adhetul ličyć siabie addzielnym i zwolnienym ad usielakaj zwiazi z rasiejskaj dzieržawaj;

2) što litoŭski narod, pazywajučysia na apawieščenaje dzieržawami prawa samaaznačeńnia narodaŭ, maje prawa i pawinnaść samomu uziać u swaje ruki swaju dolu i dajšci pryznańnia swajej niezaležnaści čužymi dzieržawami“.

U Świsłoč!

Hutarka s kiraŭnikom polskich škoł u Litwie i Biełarusi.

(*abrazok z natury*)

Niejak u śniežni — ŭ jasny zimowy dzień, kali sonejka kasymi pramieniami aświatlało zimowy wid Wilni, a zaćwiardzieŭšyj ad marozu śnieh skrypieŭ pad nahami prachodžych, — sustreciŭ ja na wulicy pana X, majho znajamaha, katoraha nie bačyŭ ad pačatku wajny-

Zatrymalisia my abodwa, kab prywitacca.

„Jak zdaroŭje Wašaj žonki?“ — čuć-čuć nie skazaŭ ja, ale ŭ paru uspomniŭ, što moj znajomy zusim žonki nie maje, i nie-jak samo-saboj wyrwałosia ŭ mianie druhoje pytańnie: „Jak že iduć Wašy škoły?“

Widać, spawa heta była wielmi blizka sercu jaho, bo jon pajšoŭ užo pobač sa mnoj i s pawahaj i pierakanańniem pačaŭ hawaryć:

—„Aświeta našaha narodu kanieč nie pawinna zanimać pieršaje miejsco ŭ čyśle zadač polskaha hramadzianstwa tut, na akrainach.“

Paśla hetkaj poŭnaj ščyraha patosu zajawy jon addychnuŭ i apawiedaŭ dalej hetak:

„Maimi škołami, ich rabotaj ja zusim zdawolen. Sahrašyŭ-by pesymizmam, piarečučy, što ŭdałosia šmat zrabić. Praŭda, časami niechwataje hrošy, wučycieli nie majuć patrebnaj padhatoŭki, ŭrešci uznimajucca administracyjnyje trudnaści, — dy ŭsio heta nas nie pužaje.“

Ja zausiody cikaŭiusia ŭsielakaj školnaj rabotaj i pastaraŭsia pierewieści i hutarku ad hetkich ahulnych fraz da spraŭ bolš specyalnych — da zadač škoły i jaje nawukowych i adukacyjnych metodaŭ. Ja pačaŭ:

„Spadziajusia, što ciapierašniaja škoła ŭ nas, u Litwie i Biełarusi, zusim nie padobna da staroj rasiejskaj, dzie dziaciej prymušali padrobna wučycca rasiejskaj gieografii i historyi, a ab rodnym našym kraju i minuŭščynie jaho hawaryli hetulki, abo i jeśće mienš, čymsi ab adniej z hubernij. «Stiepnoha prostranstwa». Musić, Pan pamiataješ sa školnych časaŭ knižku da nawuki gieografii Lebiediewa ci da historyi Roždiestwienskaha?“

—„A jakže. Błahije byli heta časy! zdajecca, što jany minulisia užo biezpawarotna. Ciapier škoła maje zusim inšyje zadačy.“

«Ja dumaju,» — kazaŭ ja dalej, — «što dziciačyje hałoŭki pawinny wielmi cikawić apisańnia ich rodnaha kraju, minuŭščyna jaho, dola i niadola dziadoŭ. Musić, karystajecie z apisańnia Willi Tuškiewičam i Niomana našym «wiaskawym lirnikam»?

—«No, no, možeš Pan być spakojny: dzieci wiedajuć, što Nioman uliwajecca ŭ Bałtyckaje more i prynimaje ŭ siabie Willu kala Koŭny. Bolej dalboh, trudna było by skazać ab našym kraju: heta kraj biedny, niecikaŭny, čyj tutejšyje žychary i tak znajuć jaho dawoli.»

Pačuŭšy hetkije słowy ja skazaŭ:

—«Niaŭžož budučyje hramadzianie kraju majuć tolki hetulki wiedać ab im?»

Tut z rucham, świedčyŭšym ab niezwyčajnaj stanoŭčaści, pan Kiraŭnik polskich škoł pramowiŭ:

—«Tutejšaja polskaja škoła — heta ustanowa čysta aświetowaja, kulturnaja. Z jaje wykłučena ŭsielakaja palityka. Niaŭžož pan dumaješ, što naša zadača —budzie šyryć miž tutejšym narodam separatyzm, partykularyzm?»

Ja nie wiedaŭ čamu bolš dziwacca: ci hetkaj błutaninie paniaćciaŭ, ci wyjaŭlenamu maim znajomym kultu «čystaj» wiedy, wolnai ad usielakaj palityki?— Widać, adčuwajučy mojo zdziŭleńnie, pan X. kazaŭ dalej z nacìskam:

«Nie naša zadača šyryć tut litoŭščynu čy biełaruščynu. My kirujemsia da jednaści, da złučeńnia, da płamiennaj zlitnašci. Ja lublu jaŭnašć, dyk kažu maim wučycielkam napiarod: Prašu was, kab jak najmienš było ŭ nawučańni litoŭščyny! Tut, u nas, nima ničoha hodnaha uwahi. dyk ab kraju i jaho minuŭščynie, hawarycie zusim koratka. Zatoje treba čym-bolš hawaryć ab Polščy. Bo adtul my majemo ŭsio: wieru, aświetu, literaturu, štukarstwa. Woś jadynyje asnowy, na katorych pawinny uzhadowywacca budučyje świadomyje hramadzianie kraju!... Tak, moj panie: škoła nie pawinna zanimacca nijakaj palitykaj,— i woś, jak sam bačyš, nam hetkaha zakidu nielha rabić. Zatoje zachoplena palitykaj aświeta u litwinoŭ i biełarusaŭ. U ich, dyk, praŭdu kažučy, nima škoł: ich škoły — heta kužni palityčnaj raboty i bolš ničoha!»

Čujučy heta, ja zhubiŭ wieru ŭ toje, kab možna było słowami pierekanać hetaha «ščyraha sieŭca čystaj nawuki» ŭ Litwie. Ja skazaŭ:

—«Nu dyk winšuju Pana. Baču, što papraŭdzi robiš pan šmat i ŭdačna.»

—«Praŭdu kažučy, zdarajucca i prykraści. Była ŭ mianie letaś wučycielka, p. K. Z. (zdajecca, Pan jaje znaješ!) Woś pryjšoŭ ja niejak na jaje lekciju — i što-ž pačuŭ? Malec apawiedaje lekciju: «Wilnia, stalica kraju...», a wučycielka — tolki pan padumaj! — maŭčyć... Jak heta možna prapuścić hetkije słowy biez papraŭki?! Inšym razam mnie dawiałosia pačuć takoje pytańnie wučenicy: «Čy kniaź Giedymin žyŭ u Krakowie?» —Na što dzieciam duryć haławu takimi rečami? Treba dzieržacca adnaho i adračysia ŭsielakaj palityki. Heta i jość naša zadača».

Tut schapiŭ mianie śmiech. Adnak, zrazu nie skazaŭ ničoha, bo mima jšli niejkije ludzi. Kali-ž iznoŭ my apynulisia na trotuary udwajoch, pan Kiraŭnik polskich škoł, pierš, čym ja paśpieŭ rasčynić wusty, skazaŭ:

—«Nu, ale s pana dyk musić taksama dobry separatyst! Papraŭdzi, ja zaŭsiody mieŭ na was padazreńnie,»— dadaŭ jon miłaściwa. «Peŭnie, što i pan chacieŭ-by, kab my wučyli dziaciej u adnej z miejscowych hutarak,— naprykład, pa biełarusku? Praŭda?»

—«Pamylajeciesia, miłaściwy panie, bo, sko ki mnie wiadoma, biełarusaŭ rupić nia tolki wykładowaja mowa, ale i duch škoły, jaje kirunak. A apošni nikoli nia budzie prawilny, kali budziecie dziaciej z Litwy i Biełarusi wučyć piejać „Boże, coś Polskę“ abo „Z dymem pożarów.“

—„Woś-že wučym i budziem wučyć! Polskaja škoła — heta ustanowa čysta aświetowaja, kulturnaja, wolnaja ad usielakaj palityki. Čaho-ž wy chočecie ad nas? My spaŭniajem swaju pawinnaść dzieła dabra kraju!“

Ja spyniŭ jaho,

—„Nu, hodzie ab hetym! Pahaworym lepš ab čym inšym“.

Abmieniaŭšysia jšče niekalkimi słowami i pachwaliŭšy sioletniuju zimu, my razyjšlisia kožyn u swoj bok: jon— u kamitet, ja — u straŭniu.

mp.

U Wilni i wakolicach.

× **Biełaruskaja Konferencija**. U piatnicu, subotu i niadzielu ŭ sali Biełaruskaha Kluba (Św.-Jurski pr. 22) buduć adbywacca zasiedańnia Biełaruskaj Konferencii.

Predstaŭniki s prawincii buduć jak s Verwaltung Litauen, tak i s Verwaltung Biełastok-Hrodnia.

× **Nowyje biełaruskije orhanizacii.** Zaćwierdženy statuty dźwioch nowych biełaruskich orhanizacij u Wilni: Biełaruskaha Nawukowaha Towarystwa i Biełaruskaha Centralnaha Sajuza Nacyonalnych Hramadzkich Orhanizacij.

× **Biełaruski teatr**. Wilenskaja Biełaruskaja Dramatyčnaja Družyna ładzić u poście 2 spektakli u Hrodni. Kroki dzieła atrymańnia pazwaleńnia na heta ŭžo zrobleny.

× **Žydoŭskaja truppa z Wilni,** katoraja u apošnim časie ihrała ŭ Waršawie, wyjechała ŭ Łodż, a adtul jedzie ŭ Berlin.

× **Za psawańnie telefonaŭ.** Palicejskaje upraŭleńnie napaminaje, što za ŭsielakaje psawańnie telefonaŭ, chacia by s pryčyny nieuważliwaści, buduć ciažka karać. Hetak sama karacimuć u prypadkach papsawańnia telefonaŭ s pryčyny piačyščeńnia śniehu za strech.

× **Strašennaje nieščaście na chwabryce.** 21 studnia ŭ tartaku Gordona (Magazynowaja 10) zdaryŭsia z rabotnikam, Iwanam Kulikoŭskim, trahičny prypadak. Jon stajaŭ pry pile da raspiliwańnia kałod na doski. Raptam elektryčnaść u pamieščeńni zahasła, a mašyna išła calej.. Kulikoŭski, žadajučy zatrymać mašynu, začapiŭsia za štoś i upaŭ pad piłu, katoraja jaho strašenna akalečyła: adrezała lewuju ruku da łokcia dy palcy na prawaj ruce i paraniła haławu. Jaho ŭ karetcy skoraj pomačy adwieźli ŭ balnicu ŭ mieštowaj sali.

× **Zdareńnie u lesi**. Anna Hryhorcwičowaja (III Sałomianka 25) pajšła sa swaimi swajakami ŭ les, hdzie jany pačali spiliwać sasnu. Raptam padpiławanaje drewa pawaliłosia i prycisnuło A. H., u katoraj akazałasia z hetaj pryčyny złamanaj ruka i razbita haława. Skoraja pomač adwiezła jaje ŭ balnicu ŭ miestowaj sali.

× **Nieščaśliwaje zdareńnie.** Na Kijeŭskaj wul. padčas hałaledzicy upała i złamała sabie nahu niejkaja Ita Hamburgowaja. Skoraja pomač adwiezła jaje ŭ Żydoŭskuju balnicu.

Heta rezultat niepasypańnia trotuarcŭ piaskom.

× **Kraža kania**. U sielanina Michała Wišnieŭskaha s Kupryanišek 19 študnia ukrali na Zawalnaj wulicy žerebca 3 hadoŭ s saniami.

× **Pahoda**. Nia hledziačy na toje, što ludzi spadziewalisia ŭ hetym hadu strohaj zimy, chaładniejšaj ad letašniej, woś užo biezmała cely tydzień majemo pahodu, jak u miesiacy marcu.

Ciapier ludzi pačynajuć praročyć ranniuju wiasnu.

Szto było i szto pawinna być.

(Hladzi «Homan» № № 7).

Časami sielanie paŭstawali proci palakoŭ, panoŭ i, choć na karotki čas, zawadzili na Biełarusi daŭniejšaje žyćcio, wolnaje, biełaruskaje. Asabliwa wialikaje paŭstańnie było u 1649 h., kali usia Biełaruś paŭstała. Usie sielanie stali wolnymi, wojski paŭstancaŭ mieli šmat harmat i dobraje aružže. Ale paśla palaki zdužali biełarusaŭ i iznoŭ wiarnuli panščynu; paŭstancy byli pakarany, asabliwa ich kiraŭniki. Hetak pałk. Niebaba zasudženy byŭ u ciomnuju turmu. Jon da śmierci nie bačyŭ ni sonca, ni ludziej i jeśći padawali praz wakonca, katoraje było hetak zroblena u ścianie, što praz jaho świetu nia było widać.

Tyje s sielan, katoryje, wyrywalisia s panščyny i choć trochi wučylisia, zaŭsiody kazali, kab naš narod nie zabywaŭsia swaje mowy, bo palaki chacieli, kab našy ludzi zabyŭšysia swaje mowy, zabylisia i nie mahli prypomnić, što jany biełarusy i nie dabiwalisia swaich prawoŭ i swaje woli.

Ale jak panščyna ciahnułasia doŭha i mužykom treba było hladzieć kab choć wyžyć da lepšych časoŭ, to jany starajučysia i dumajučy ab adnym, kab prynamsi, nia zhinuć, zabylisia, što, jany mučajucca za biełaruskaje, i kali chto s sielan stanowiŭsia wolnym, to tolki tady braŭsia za swajo i klikaŭ bratoŭ swaich baranić biełaruščynu, kali prajšoŭ wialikije nawuki i knižak starych dawiedaŭsia, što my biełarusy, što my mieli kaliś swajo prawa i wolu, byli dužymi i słaŭnymi.

Jak Biełaruś paśla razdzielu Polščy padpała pad Rasieju, to rasiejcy zachacieli skarystaš s taho, što biełarusy ŭžo zabylisia chto jany, i pierawiarnuć ich u rasiejcaŭ. Panščyna była zroblena jašče sražejšaj. U 1839 h. car Mikałaj 1 zabaraniŭ ŭ kaściołach i cerkwach mieć nabažeństwa i hawaryć kazańni pa biełarusku.

U 1861 h. rasiejski car byŭ zmušany adpuścić sielan na wolu. Choć adpuščajučy sielan na wolu, ich ŭsiož taki pakryŭdzili, dajučy horšaj ziamli i nakładajučy na jaje wializarnuju płatu i h. p., ale ŭsiož taki biełaruskije sielanie, zwolnienyje ad panščyny, pačali wučycca u škołach, choć i mała ŭ jakije škoły tady puščali sielan, dawiedywacca chto jany, pisać i klikać swaich bratoŭ biełarusoŭ bracca za swajo rodnaje biełaruskaje, dabiwacca sabie prawoŭ i inšaje.

Rasiejskaje prawicielstwo spałchałasia hetaha i ŭ 1865 h. zabaraniła pa biełarusku drukawać knihi. Tyje wučonyje biełarusy, što chacieli wydawać biełaruskije knižki, musieli ucikać za hranicu i tam pisać i drukawać, ale knih hetych rasiejskaje prawicielstwa u Rasieju i na Biełaruś nie puščało. Henakich ludziej, što bralisia pisać pa biełarusku, tady ławili, sadzili u turmu i ssyłali u Sybir. Ale nia hledziučy na ŭsio heta paśla 1861 h. znajšłosia ŭžo šmat biełarusoŭ, što pisali pa swojmu.

Jašče i tamu było zabaroniena drukawać biełaruskije knihi, kab prostyje ludzi, nie bačučy knižki ŭ swajej mowi i nia wiedajučy, što hetyje knižki drukawać zabaroniena, dumali, što ich mowa, zapraŭdy ŭžo takaja brytkaja, što ŭ joj i knižak nima i nazwali hetu mowu „prostaj».

U 1895 h. jak była rewalucyja ŭ Rasiei, biełarusy dabilisia, što im było pazwoleno drukawać knižki i hazety pa swajmu. Z hetaha času pajšli u nas šyraka hazety i knihi, ale biełaruskich škoł jašče nia možna było mieć. U škołach i dalej wučyli pa rasiejsku, kalečučy našych dziaciej, kažučy im, što mowa, katoraj haworać ich baćki, brytkaja, a taja, mowa, katoraj hawaryć rasiejski burłak, wielmi dobraja. Usich tych wučycielaŭ biełarusaŭ, što zakłali biełaruski wučycielski sajuz i pačali wučyć pa biełarusku pasadzili ŭ turmy abo sasłali u Sybir. I tolki jak rasiejcy uciakli z hetaj časci Biełarusi, tut možna stała zakładać biełaruskije škoły, a ŭ tej časci. Biełarusi, što ciapier pad Rasiejaj, stała možna wučycca pa biełarusku sioleta paśla rewalucyi i ciapier tam skroź biełaruskije škoły.

(Dalej budzie).

× **Temperatura.** Najwyszejszaja i najniżejšaja temperatura za aposznije dni była (pawodłuh Celsija):

	najwyš.	najniž.
20—21	+ 5,2°	— 0,°
21—22	+ 3,7°	— 1,1°
22—23	+ 1,0°	— 2,5°

Z USIAHO KRAJU.

Biełaruski Kongres u Minsku.

Razahnany bolšewikami biełaruski kongres u Minsku, jak pišuć hazety, składaŭsia sa 190 asob, hłaŭnym čynam s prawincii.

BREST-LITOUSK. (W.T.B.). 21.I. Miešanaja kamisija dziela ekonomičnych spraŭ adbyła siahońnia swajo zasiedańnie i utwaryła padkamisiju dziela razhladu niekatorych spraŭ.

Učora i siahońnia zasiedała takže miešanaja jurydyčnaja kamisija. Razhledalisia pytańnia ab kancy wajennaha stanu i adnaŭleńni dyplomatyčnych i konsulskich znosin i zwaroci strat i adnaŭleńni dzieržaŭnych umoŭ. Ciapier idzie hutarka ab adnaŭleńni prywatnych prawoŭ.

SWISŁAČ. Pierad kancom apošniaha kursu ŭ tutejšaj wučycielskaj seminaryi pamier wučeń jaje, Kržywickii, — małady chłopiec, spasobiŭšyjsia na wučyciela. Śmieć hetaha zyjšoŭšaha biez pary ŭ mahiłu rabotnika na biełaruskaj niwie wyzwała ščyry žal u tawaryšaŭ pa seminaryi. Adna z wučenic seminaryi, Wiera Matejčuk, hetkim wieršam pažehnała tawaryša.

Płače cicha wasieńniaje nieba;
U pawietry usio zamierło.
Pa miastečku za biełaj trunoju
Maładziežy šmat cicha išło.

Małady biełarus s ščyrym sercem
Jon chacieŭ usiu praŭdu paznać,
A paśla, jak wučyciel narodny,
Biełarusi swajej pamahać.

Sercem ščyrym pryjechaŭ na kursy;
Tut nawuki chacieŭ jon prydbać
I u wioscy swaiej małych dzietak
Da dabra, da świetła nawučać.

Nie taki jamu los byŭ napisan,
Kab pamoč Biełarusi swajej:
Zachwareŭ dy i łoh u balnicu
I pamier miž niarodnych ludziej.

Jon pamier, i nie znaje siamiejka,
Što ŭžo syna i brata nima..
Jak daznajecca maci radnieńka,
Och, jak horka zapłače jana.

Było ciažka nam bačyć, jak brata
Zasypali ŭ mahiłu ziamloj,
I u rodnaj nam mowie piejali
„Anioł Panski" i wiečny pakoj...

HRODNIA. Tut biaruć miestowyje padatki ŭ hetkaj miery (dadatak da padatku Ob Ost):

hałoŭšćyna — — 150%
pramyšleny — — 180%
z nieruchomaści — 150%
z dachodaŭ z nieruchomaściej — 100%

KOUNA. Niekalki predstaŭnikaŭ biełarusaŭ byli pryniaty načalnikam upraŭleńnia pry Ob Ost, v. Falkenhaŭzenam. Paśla wyskazańnia žadańniaŭ biełarusaŭ na ciapier i na budučynu ich prynimaŭ hieneral hr. Waldersee. U časie śniedańnia odbywaŭsia dalej abmien dumkami.

DUBOWA. Sielanin Jan S. u apošnim časie nie addawaŭ nijakich padatkaŭ naturaju, kažučy, što ničoha nie maje. U časie obysku ŭ jaho znajšli zachowanyje u sałomie: kania, čaćwiora awiec, dwa košyki z 10 kurami, a ŭ chaci pad piečaj — świńniu. Jaho addali pad sud.

RAČKI. Byŭšyj himnazist, katory służyŭ u niemcaŭ za pierewodyka, ŭčyniŭ niekalki mašenstw. U wosieni 1916 h. jon uziaŭ u adnaho rabotnika 80 m., sułačy zwalnieńnie ad rabočych bataljonaŭ. U adnej kablety uziaŭ 29 m., abiecaŭšysia wiarnuć skonfiskowanyje papirosy. U dwoch sielan pamykaŭsia ŭziać 500 m. i 200 m., kažučy, što wiernie skonfiskowanych kaniej, katorych jany kupili biez pazwaleńnia Kreishauptmana. Akružny sud prysudiŭ 18-hadowaha prastupnika na 5 miesiacaŭ u wastroh, pryznaŭšy zmahčajučuju winu akaličnaść: jon byŭ prymušen utrymliwać swaju matku s šaściora dziaćmi.

PIWOŠUNY, Olickaha paw. U dziewiaci wioskach tutejšaj parachwii jość 9 litoŭskich i 3 polskije narodnyje škoły, ŭ katorych wučacca kala 400 chłapcoŭ i hetulkiž dzieŭčatak.

WIESTKI Z RASIEI.

PIECIARBUR. U oficyalnym dekreci ab rospusku ustanoŭčaha sejmu ŭ Piaciarburzi, miž inšym, skazano: «U pieršaj pałowie rasiejskaj rewalucii rady rab. i sałd. nieustauna pašyralisia i krapčeli, razbiwajučy dumku ab adnadušnaści z buržuazijej i wykrywajučy fałšywaść demokratyčna-buržuaznaha parlamentaryzmu. Ustauoŭčy sejm, wybrany powodłuh spiskaŭ, ułožanych pierad rewalucijej u miesiacy kastryčniku, adpawiedaŭ staromu układu palityčnych sił, kali kadety i blizkije da ich partyi mieli ŭłaść u swaich rukach. Narod tady nia moh bačyć roznicy miž prawymi socyał-rewolucyonierami, adnadumcami buržuazii, i lewymi staronnikami socyalizmu. Hetak ustanoŭčy sejm zawiaršyŭ buržuaznuju parlameckuju respubliku. Rabočyje kłasy pawinny byli pierekanacca, što stary buržuazny parlamentaryzm adžyŭ swoj wiek, i što nie nacyonalnyje, a tolki klasowyje orhanizacii, jak rady rab. i sałd., mohuć razbić adpor zamožnych klasaŭ i stwaryć asnowu dzieła socyalistyčnaha ładu U ustanoŭčym sejmie 18 studnia pierewažywali partyi Kirenskaha, Awksientjewa i Černowa. Hetaja bolšaść admowiłasia pryznać prahramn rad rab. i sałd., deklaraciju prawoŭ rabočaha narodu i rewalucii s kastyryčnika. Hetak ustanoŭčy sejm razarwaŭ usielakuju zwiaź miž saboj i respublikaj rad. Hetak frakcijam bolšewikoŭ i lewych socyał-rewulucyonieraŭ pryšłosia wyjšci, a astaŭšajasia čaść ustanoŭčaha sejmu wyjaŭlała saboj uzmacawaŭšujusia baraćbu buržuaznaj kontrrewalucyi proci ułaści rad. Z hetaj pryčyny centralny spaŭnicielny kamitet sahadywaje raspuścić ustanoŭčy sejm".

ŠTOKHOLM. Paśla adkryćcia zasiedańnia ustanoŭčaha sejmu pryniata pierewahaj 223 proci 169 hałasoŭ rezolucia ab orhanizacii praŭdziwaj narodnaj respubliki. Pryniaćcie hetaj rezolucii było znakam niedawierja da rady narodnych kamisaraŭ.

U wakolicach Taŭrydzkaha pałacu uznialisia bitwy miž čyrwonaj hwarhwardzijej i miarkoŭnymi elementami U bitwach na wulicach ranienych i zabitych było kala 300 duš, u tym liku 4 členy ustanoŭčaha sejmu.

Miarkoŭnyje i prawyje deputaty ustanoŭčaha sejmu pryniali rezoluciju ab niepryznańni dekretu ab rospusku sejmu. U Piaciarburzi, praŭda, prychodzicca ustupić sile, ale zatoje jość mahčymaść adkryć ustanoŭčy sejm u Maskwie.

Byŭšyje členy gabinetu Kierenskaha, Kokoškin i Šyngariow, katorych s pryčyny chwaroby pierewiaźli ŭ marskuju balnicu, zabity ŭ swaich łožkach. Niekolki ludziej uwarwalisia ŭ balnicu i dali 6 strełaŭ u Šyngariowa i 2 ŭ Kokoškina.

Pawodłuh čutak, u Piaciarburzi znachodziacca Sawienkow, Kierenskij i Fiłonienko, byŭšyje raniej u Kaledina.

ŠTOLKHOLM. Zjezd žaleznadarožnikaŭ u Piecierburzi pierewahaj 273 proci 161 hałasoŭ wyskazywaje dawierje ustanoŭčamu sejmu, sulić jamu swaju pomač i žadaje pradoŭžeńnia zasiedańnieŭ.

U Maskwie hetak sama adbylisia demonstracii na karyść ustanoŭčaha sejmu. Ich razhaniała «čyrwonaja hwardzija». Zabity 12 demonstrantaŭ.

PIECIARBURH. (PTA). Apawieščen dekret, padpisany Leninym i ministram sudoŭ, Štejnbergam, ab wyšukańni čym barždžej ubiŭc Šyngariowa i Kakoškina. Palicija ŭzo papała na śled dušehubaŭ.

ŠTOKHOLM. Dekret narodnych kamisaraŭ kaže ab mahčymaści paŭstańnia ŭ stalicy Rasiei, dzie bolšewiki ŭ hety moment nie majuć dawoli wajennych sił. Spadziewajucca, što piaciarburskije pałki nia buduć ślepa słuchać bolšewikoŭ i ŭ prypadku abjaŭleńnia nowaj hramadzkaj wajny buduć neutralnymi. Asabliwa surjoznuju hroźbu stanowić usio uzrastajučyj kryzis strawawańnia. Usiudy na wulicach wyklejeny apawieščeńnia, katoryje napaminajuć žycharom ab asadnym pałažeńni. Rada narodnych kamisaraŭ apawieščaje ab utwareńni socyalistyčnaj armii, kab paddzieržać socyalistyčny ład. Usie buržuaznyje hazety začyniany, drukarni skonfiskowany, a skład redakcij areštowan. Miž začynienymi hazetami najbolš hazet miarkoŭnych socyalistaŭ i socyał-rewolucyonieraŭ. U piaciarburskim porci stajać 26 minanosak, kononierak i inšych wajennych sudzien, s katorych wasadženy čyślenyje atrady matrosaŭ.

PIECIARBURH. 20.I. P.T.A. razasłało adozwu spaŭnicielnaj kamisii rady narodnych kamisaraŭ, u katoraj miž inšym haworycca:

«Worahi narodu puskajuć čutki, bytcym rewolucyjnyje rabotniki i sałdaty 18 I strelali ŭ mirnuju demonstraciju rabotnikaŭ. Užo dawiedzieno što strelali prawakatary. Idzie enerhičnaje śledztwa. Rewolucyjny ład padtrymliwajuć rabotniki, matrosy i sałdaty".

Franciśk Olechnowič.

Butrym Niamira.

(Kamiennaja truna).

Uscenižawanaja lehenda u 2 aktach s prolcham.

(Hladzi «Homan» № 6).

AKT II.

Za aŭtarom. Pry ścianie staić prostaja sasnowaja truna.

Kala jaje klenčyć Butrym Niamira *i bjecca ŭ hrudzi.*

Praz ścianu čuwać prycišeny zyk arhanaŭ.

Butrym. — Boże! miłaściŭ budź mnie hrešnamu! — Boże! miłaściŭ budź mnie hrešnamu! — Boże! miłaściŭ budź mnie hrešnamu!...

Boże miłaściwy! Ty, katory stwaryŭ nieba i ziamlu i ŭsio, što na joj jość! Ty, katory pamiataješ ab kožnaj ptušcy, ab kožnym červiaku, ab kožnaj kwietcy, ab kožnaj suchoj sałomincy, što wasieńni wiecier honić po poli, — miłaściŭ budź mnie hrešnamu!....

Woś ja ciapier ničoha ŭžo nie maju: za ŭsie swaje hrošy pabudawaŭ tabie piekny murawany kaścioł; ja — dzied, žebrak, niawolnik Twoj — čekaju tut zmiłowańnia Twajho, — o Boże! budź miłaściŭ mnie hrešnamu!

Za kryŭdy ŭsie, za što ja ŭ swaim žyćci zrabiŭ ludziom, za ździek, za złość, za biazlitasnaść maju, za ŭsielakuju błaž — ja bjusia ŭ hrudzi i malusia: miej Ty zlitawańnie nada mnoj,— o Boże! budź miłaściŭ mnie hrešnamu!..

(kładziecca ŭ trunu)

S prawaj kulisy wychodzić Duch staroj Baby *z małymi dzietkami.*

Duch Baby. — Kaliś, u hałodny hod, ja z ŭnukami małymi zastałasia... Dziciatki pačali ŭžo puchnuć z hoładu... Ja pryšła tahdy da ciabie, kab zlitawaŭsia ty nada mnoj i nad sirotkami i choć kawałak chleba wykinuŭ-by mnie, taki, što wykidaŭ sabakam...

A ŭ ciabie tady była hulnia! Na stałoch cisowych lilisia miody i wina zamorskije, na dubowych ławach, abitych miadźwiedžymi skurami siadzieli hości i pili, i jeli roznyje miasnyje strawy...

A ty, pabačyŭšy mianie, zahadaŭ ckawać mianie sabakami! I byŭ rady, ciešyŭsia, kali ja pačała ŭciekać ad spuščenych z łancuhoŭ sabak, i śmiejaŭsia, kali psy, pawaliŭšy mianie na miažu, wyhnali z mianie won duch!...

Hej, ci pamiataješ ty ab tym, bajaryn zły— Butrym Niamira?

Butrym — Boże, miłaściŭ budź mnie hrešnamu! A ty — pakryŭdženaja mnoj duša — daruj mnie!...

Duch Baby *(paśla małoj paŭzy)*. — Chaj Boh tabie daruje!... *(čeźnie ŭ lewaj kulisie)*.

Butrym. — Wialiki hrachi maje, ale wialikšaje miłasierdzie Božaje!... Boże! miłaściŭ budź...

Pajaŭlajecca Duch Maładoj Dziaŭčyny.

Duch Dziaŭčyny. — Hej, Butrym Niamira! bajaryn hordy!... Ci pamiataješ ty heny wiečar, kali prykazaŭ słuham pryciahnuć mianie ŭ swaje pakoi?... Ty adabraŭ tam ad mianie maju dziawočuju čeść, a paśla, jašče zdziekawaŭsia nada mnoj!... A kali ŭžo toj zdziek byŭ mnie nie ŭ mahatu, kali duša maja ŭžo razrywałasia z bolu, kala adapchnuła won ad siabie twoj pahany twar, — ty prykazaŭ raźciahnuć mianie na žaleznyje borany!... Ci pamiataješ ab hetym, Butrym Niamira?

Butrym. —Pamiatuju... pamiatuju... Boże! miłaściŭ budź mnie hrešnamu! A ty, pakryŭdženaja mnoj duša, daruj mnie!

Duch Dziaŭčyny. Niechaj — Boh tabie daruje! (čeźnie).

Butrym. — Wialiki hrachi maje, dy wialikšaje miłasierdzie Božaje!...

Boże! miłaściŭ budź mnie...

Uchodzić Duch Mužyka.

Duch Mužyka. — Strašenny byŭ maroz, a ŭ chaci ni palena... A žonka chworaja ležała ŭ haračcy... Woś ja tady pajšoŭ ŭ twoj les, panok, i ŭziaŭ tam adnu suchuju sasonku. Mianie spajmali tamaka twaje słuhi i na sud twoj prywiali...

Ty prykazaŭ sto bizunoŭ mnie dać...

Hej — słuhi wiernyje twaje tak sama litaści nia mieli! Bili nie škadujučy, až nie strywaŭ ja, i wyjšła duša s cieła... A z žonki majej, kinutaj biaz mužawaj apieki, tak sama na druhi dzień wyjšaŭ duch...

Ci pamiataješ ab hetym, bajaryn, Butrym Niamira?...

(Kaniec budzie).

ŠTOKHOLM. «Naš Wiek“ piše, što chemičnyje fabryki spynili wyrab razryŭnych materjałaŭ i gazaŭ. Kamendant čornamorskaha flotu, admirał Niemiec, pasłaŭ u Kijeŭ swajho sekretara, kab zawiazać znosiny z ukrainskaj radaj.

ŠTOKHOLM. Miž rasiejskaj i ukrainskaj mirnymi delehacijami s pryčyny separatnych pierehaworaŭ dajšło da adkrytaha razrywu. Pišmom Trockij zajawiŭ ukrainskaj delehacii: «My dobra wiedajem, što spaŭnicielny centralny kamitet maje bolš prawoŭ pramaŭlać ad imi ukrainskaj respubliki, čym ukrainskaja rada. My nie pratestawali praci wašaha učaścia, bo spadziewalisia, što wy budziecie razam z nami stajać suproć supolnaha woraha, — ale jak waša palityka asnowana na tajnych umowach i zdradzie interesaŭ demokracii, dyk my ličym patrebnym zajawić, što waša pawaha zusim nie daje wam prawa hawaryć ad imi ukrainskaj respubliki.

Z usiaho świetu.

WIENA. (W.T.B.) U časie narady deputacii rabotnikaŭ z nradam minister- prezydent Zejdler zajawiŭ, što impieratar žadaje čym chutčej zakančyć wajnu pačesnym miram. S pryšyny taho, što Aŭstryja nia choče ad Rasiei nijakich ziamiel, dyk pierehawory ab heta razbiecca nia mohuć. Žadańnie rasiejskaha uradu, kab z hetych ziamiel było wywiedzieno wojska, pryšłosia adkinuć. Minister ćwiorda pierakonan, što pry dobraj achwoci Rasiei mira dajści možna.

BERLIN. Dziela wajennaj sprawazdačy impieratar pryježdžali ŭ Berlin Hindenburg i Ludendorff.

LONDON (Reŭter). Schod 2.000 mechanikoŭ u arsenale Hulič pryniaŭ rezoluciju, žadajučy, kab urad pačaŭ pierehawory ab miry biez an neksij i kontrybucij. Kali pry hetym wyjawicca, što praškoda dziela miru — niamiecki imperyalizm, dyk schod ličyć patrebnym dalej wajewać, kab dajści hetaj mety.

BERN (Hawas). Byŭšaha francuskaha ministra ŭnutrennych spraŭ, Malwi, winawaciać u tym, što 1.) jon wydaŭ woraham wajennyje plany Francii, 2.) staraŭsia paddzieržywać worahoŭ, padhataŭlajučy wajennyje bunty.

TELEHRAMY.

Niamieckije apawieščeńnia

22.I Zachodni teatr.

Na ŭschodzi ad Ipra krapčejšaja artyleryjskaja čynnaść. U Argonnach niekalki francuskich rot pašla silnaj padhatoŭki ahniom nastupali na našy pazycii, ale ahniom i štykami byli adbity.

Front Ruprechta Bawarskaho: Na ŭsieńkim froncі u Flandryi pa apiedzi krapčeła artyleryjskaja bitwa. Na poŭdni ad Skarp bajewaja čynnaść hetak sama uzmacawałasia.

Front niamieckaha Naślednika: Na poŭnačy od Sueń i na paŭnočnym uschodzi ad Awokur francuskije nastupleńnia, adbityje ŭ wostrych bitwach na štyki. Paadzinokije piešyje čaści ŭwarwalisia ŭ warožyje akopy pry Merikur i wiarnulisia s pałomnymi. Miž Bomon i Orn ahoń u wiečary uzmacawaŭsia.

Kala wajny.

BERLIN. (W.T.B.) 20.I. tureckije marskije siły wystupili z Dardanel proci warožych sił la ostrawa Imbrosa. 1 wialiki i 1 mały anhlickije monitory 1 transport i niekalki mienšych sudzien zatoplena. Anhlickaja telehrefnaja stancija ŭ buchcie Kefalos zniščena. Wiertajučysia ŭ Dardaneli minami ci padwodnymi łodkami zatoplen turecki Krejser «Midili“. Krejser «Sultan Jawus Selim» u Dardanelach złohka naskočyŭ na mializnu.

BERLIN. (W.T.B). Wajennymi krokami centralnych dzieržaŭ u śniežni 1917 hodu zatopleno warožych parachodaŭ na 702.000 tonn jomkaści. Hetak ad pačatku padwodnaj wajny zatopleno 8.958.000 tonn.

BERLIN (W.T.B.) Nowyje ŭdačy padwodnych łodak u paŭnočnych wodach: 18.000 tonu.

BERLIN. (W.T.A.) Niamieckije padwodnyje łodki zatapili iznoŭ u Siarodziemnym mory 7 parachodaŭ i 2 parušniki jomkašciu razam 27.000 ton.

BERLIN. (W.T.B.) U paŭnočnych wodach niamieckije padwodnyje łodki iznoŭ zatapili 22.000 ton.

Drukowana u [illegible] M. K[illegible] Wydawiectwo «Homan». Redaktar Jazep Sałaŭiej.